

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Millaista tukea ja apua päihteitä käyttävien vanhempien lapsi haluaisi?

Lapset, perhe ja päihteet –seminaari 7.10.2009 Helsinki

PÄIHTEIDEN HAITAT MUILLE KUIN KÄYTTÄJÄLLE

- Tämä näkökulma on tullut enemmän esille aivan viime vuosina
- Vertailukohtana voi pitää tupakkakeskustelua, jossa “haitat muille” - argumentti muodostui keskeiseksi
- On tärkeää auttaa päihdeperheiden lapsia
- On tärkeää ottaa päihteiden haitat muille kuin käyttäjälle selkeästi esille päihdepoliittisessa keskustelussa.

VANHEMPIEN PÄIHDEONGELMISTA KÄRSIVIEN LASTEN MÄÄRÄ KASVUSSA

Päihteiden käyttö on lisääntynyt jatkuvasti. Myös naisten hakeutuminen päihdeongelmien vuoksi hoitoon on kaikissa ikäryhmissä kasvanut vuodesta 1987 lähtien (Päihdetapauskanta). Tieto kertoo vanhemmuuskäisten naisten päihdeongelmien lisääntymisestä.

Kunnan sosiaalilautakunnan päätöksellä kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten luku on ollut jatkuvassa tasaisessa nousussa 1990-luvun alusta alkaen. Vaikka valtakunnallisesti yhtenäisiä tietoja päihteiden käytön merkityksestä huostannottoon ei ole, tiedetään yksittäisten tutkimusten nojalla, että vanhempien runsas päihteiden käyttö on yksi keskeinen syy. Nuorten oma päihteiden käyttö on myös lisännyt sijoituksia.

Projektiryhmä

Marja Holmila, THL

Minna Ilva ja Shirley Hubara, A- klinikkasäätiö

Maritta Itäpuisto, Jyväskylän Päihdepalvelusäätiö

Tutkimuksen tavoitteet

- Tutkimus pyrki valaisemaan päihdeperheessä elävien lasten ja teini-ikäisten tarpeita ja mielipiteitä.
- Fokuksena on vastaajien kokemukset ja mielipiteet. Millainen apu on heidän mielestään hyödyllistä?
- Tarkastellaan myös lasten omia selviytymiskeinoja.

AINEISTO

- A-klinikkasäätiön ylläpitämän Päihdelinkin “Varjomaailman” ja Mannerheimin Lastensuojelusäätiön lapsille ja nuorille suunnatuilla internetsivuilla rekrytoitiin 12-20 vuotiaita vapaaehtoisia vastaajia.
- Kyselyssä oli 16 kysymystä, joista noin puolet vapaamuotoisia. Lomake testattiin ennalta.
- Kiinnitettiin huomiota ymmärrettävyyteen ja täytön helppouteen sekä vastaajan identiteetin suojaukseen.
- Kyselylle saatiin A-klinikkasäätiön eettisen toimikunnan lupa. Vanhempien lupaa vastaamiseen ei edellytetty.
- 101 henkilöä vastasi keväällä/kesällä 2008. Lopullisessa aineistossa on 70 vastaajaa.

Vastaajat

	Tyttöjä	Poikia	Kaikki
Ikä			
- 12	2	1	3
12-13	31	8	39
14-16	17	1	18
17 -	8	2	10
Kaikki	58	12	70

Selviytymiskeinoja arjessa

1. Pyrkii säätelemään ongelmaa: tyypillisimmin lapsi pyrkii poistumaan paikalta ja välttelemään juojaa. Joskus hän myös toimii suoraan, haastaa juojan tai kutsuu poliisin tai turvautuu itsetuhoisuuteen ja omaan päihteiden käyttöön, eli pyrkii uhmaamaan tai matkimaan juojaa.
2. Pyrkii muokkaamaan tapaa, jolla itse käsittää tai arvioi ongelmaa. Kirjoittaminen ja internetin käyttö, päiväkirjan kirjoittaminen. Tähän liittyy myös haaveilu ja pakeneminen kuvitelmiin.
3. Tunteiden kohtaaminen (itkeminen, pehmolelut jne.)

Onko joku auttanut tai tukenut sinua?

	12-13 vuotiaat (n=42) %	14 vuotta tai yli (n=28) %
Ystävä	41	41
Nettikaveri	26	32
Isä tai äiti	33	11
Sisarukset	27	29
Isovanhemmat	26	7
Muut sukulaiset	24	7
Ammattiauttajat ja -kasvattajat	21	57
Muut	10	14
Ei kukaan	29	11

Auttajat

- Samanikäiset ystävät olivat yleisin auttajaryhmä.
- Vanhemmat vastaajat mainitsivat netti-kaverit useammin kuin nuoremmat vastaajat, jotka puolestaan mainitsivat useammin äidin tai isän tai isovanhemmat.
- Yli 14-vuotaille olivat ammattiauttajat ja –kasvattajat tärkeämpi avun lähde kuin nuoremmille. Erityisesti mainittiin koulukuraattorit ja sosiaalityöntekijät.
- Niinkin moni kun 29 % alle 14 vuotiaista valitsi vaihtoehdon “ei kukaan”

Avun hakemisen esteitä

- Vajaa puolet vastaajista oli hakenut apua perheen ulkopuolelta.
- Esteinä (joko koettuja tai oletettuja) mainittiin
 - Häpeä
 - Käsitys, ettei kuitenkaan ymmärretä
 - Juoruilu
 - Halveksunta ja joutuminen ystäväpiirin ulkopuolelle
 - Juoja kieltää
 - Toisen vanhemman suojele huolestumiselta
 - Mistä palveluja löytää ja minkä nimisiä ne ovat?

Mikä auttaisi vastaajaa ja mitä hän suosittelee muiden samassa tilanteessa olevien auttamiseksi?

- Eniten oli mainintoja kotoa pois pääsemisestä silloin kun siellä on vaikeaa, vanhempien hoitoon saamisesta, riitelyn ja tappelun loppumisesta, ja että saisi nukkua rauhassa.
- Yli 14 –vuotiaat vastasivat useammin kuin nuoremmat, että haluaisivat puhua jonkun ulkopuolisen kanssa, ja että pääsisivät muualle asumaan.
 1. Apua koko perheelle.
 2. Pois perheestä joko väliaikaisesti tai pysyvästi.
 3. Informaatio, tuki ja terapia.

Yhteenvetoa

1. Lapset tarvitsevat apua. Heidän kokemansa ongelmat ovat hyvin vakavia.
2. He toivovat konkreettisia muutoksia elinoloihinsa, mutta arvostavat myös keskusteluapua, tiedon saamista ja henkistä tukea. Monet ovat hyvin yksin.
3. Alaikäisten on vaikea itsenäisesti löytää apua. He tuntevat koulun ja tietävät sen osoitteen, joten koulupohjaiset palvelut ovat keskiössä. Internetillä on myös merkitystä.
4. Lapset eivät puhu ongelmistaan, sillä he pelkäävät (oikeutetusti) stigmatisoitumista, kiusatuksi tulemistä ja eristymistä kavereista. Myös vanhempien reaktiot ovat mahdollinen este.
5. Omaehtoinen selviytyminen on tärkeää, usein ainoa keino.

MITÄ PITÄISI TEHDÄ?

- Tarvitaan lisää tutkimusta ja avointa keskustelua.
- Lapsten tulee olla aktiivina osapuolena. Kouluissa tulisi yleisellä tasolla keskustella vanhempien alkoholihaittojen vaikutuksista lapsiin.
- Yksilöille tulisi tarjota ehdottoman luottamuksellista apua ja tukea esimerkiksi kouluterveystyön osana. Lapsen yksityisyyttä on samalla kunnioitettava.
- Palvelujärjestelmää tulee kehittää entistä paremmin perheiden ja lasten tarpeet huomioon ottavaksi.
- Päihdepolitiikassa on päihteistä muille kuin käyttäjälle itselleen koituvat haitat otettava entistä vakavammin huomioon.

